

De 2 werelden van Kenia

Het reisverhaal van een terreinbezoek
aan
Pamoja Mission Afrika (Kenia, 2019)

In juli 2019 trok ik met mijn vrouw Joke, mijn negenjarige dochter Stien en mijn zevenjarige zoon Bas naar Kenia. Bieke, de zus van Joke, woont in Nairobi met haar familie. Haar man Erik speelt er diplomaat voor de Europese Commissie. Een familiebezoek, en een bezoek aan 'Pamoja Mission Africa' rechtvaardigt onze tienjaarlijkse vliegreis.

PMA kennen we van verhalen in de vergaderingen, en van de verslagen op papier. Niet dus! Een bezoek ter plaatse kleurt de tekening in mijn hoofd behoorlijk anders. Vandaar dit verhaal, dat dan weer via mijn mond of deze geschreven letters tot bij jullie komt. Ook niet dus! Ik schrijf dus gewoon een uitnodiging om het zelf te ontdekken. En als het niet wordt gelezen, ook goed. Ik druk de indruk graag nog eens in mijn geheugen.

Feiten, interpretaties en persoonlijke reflecties tot licht filosofische kanttekeningen vullen de volgende pagina's, gezellig door elkaar gemixt.

16 juli

3.30 uur. De taxi staat aan de deur. Op amper 30 minuten is iedereen klaar en wakker. Bas schiet in zijn kleren als nooit tevoren. Stien trappelt aan de deur. Vlieg je voor het eerst... Alsof ze beseffen dat ze nooit een tweede kans krijgen voor die eerste indruk. Alles staat klaar. Joke blij, want alle lijstjes zijn afgevinkt.

Onze eerste taxi is een voorproefje voor wat gaat komen. Te snel, nerveus en ongeduldig deponeert hij ons waar het vliegertje naar boven wijst. Mijn allergie voor beveiliging krijgt onmiddellijk voedsel. Controle na controle, pas open, pas toe, fouilleren en scannen, uitpakken en terug weg steken, ...

De luchthaven in Nairobi is onmiddellijk de welkom in Afrika. Een loods die lijkt op een voorlopige tent. Heel veel personeel. Alles een beetje scheef. Georganiseerde chaos met de glimlach geserveerd. Het papier voor de invoerrechten en inentingen blijkt niet nodig. Een blanke familie met veel bagage behoeft geen controle. Later blijkt het een voorlopige hall, en de wachttijd valt zeer goed mee. Buitengekomen overvalt de duisternis, gebroken door enkele schemerige lampen. Taxichauffeurs roepen 'Welcome in Kenia'. Asante Sana (dankjewel) is het eerste wat we leren. Bieke springt uit hun mega jeep, alsof ze van achter het stuur komt. Maar het is Zak, de personal Driver, die het logge beest langs links sturing geeft.

Gelukkig, want eens ingeladen schieten we uit de parkeerstrook naar de fastlane, en loodst Zak ons door Nairobi by knight. De cowboyverhalen over de Afrikaanse wegen, lijken op het eerste zicht overdreven. De infrastructuur lijkt redelijk recent, en rond de luchthaven rijden meestal voertuigen uit deze eeuw. Een tweede blik echter ... De Matatus (taxibusjes) flitsen met ongeveer 2 keer teveel inzittenden langs rechts, brommertjes die bedden vervoeren foeteren langs links. Hier een daar een eenzame fietser, graag zonder licht. Wolken zwarte rook van veel te zware vrachtwagens of volgepropte bussen uit de seventies. Wie toetert heeft voorrang. Alleen de zwarte vlekken die overwandelen moet je ontwijken. 's Nachts rijden in Nairobi is enkel toegelaten voor Afrikaanse geesten die kalme met durf combineren. We rijden langs hype kantoren en vervallen krotten. En overall zijn mensen. Alsof ze uit de grond komen. Een half uur slalommen en nog een kotsbeurt van Bas later, komen we aan een slagboom met circa 10 security's, die bijna iedereen zonder controle laten passeren. Alleen matatus (lokale taxis) en wat er guur uit ziet, komt er niet in. Nog 9 drempels en we zijn aan poort 2. De wachter opent en lacht ons tegemoet. 100 meter verder, poort 3 met nog maar eens een beveiligingsagent.

Neen, Erik is geen topdiplomaat met Keizerlijke allures. Maar expats leven hier apart, en beveiliging is een tewerkstellingsproject als een ander. Kenia is relatief veilig zelf, maar hoe krijg je anders 40 miljoen mensen aan de waggel. En ongelijkheid is ook in Kenia de grond voor misdaad. Bieke en Auke waren 'maar één keer' slachtoffer van een man die hen aanviel met een steen, om een telefoon rijker te worden. Dat blijft hangen!

We zijn er! Kus, kus, kus. Knuffel knuffel! Blij blij blij ... Een korte babbel en we volgen de nichtjes die reeds lang slapen richting dromenland. We sluiten het hek, de deur en het extra hek aan de trap boven. En opgelet, dat kleine knopje niet aanraken. Als je daarop drukt, staat de halve politiemacht binnen de kortste keren aan onze deur. De veiligheidsnormen van diplomaten is iets internationaals, en risico's zijn er niet om genomen te worden.

17 juli

We worden wakker in een geleefde, maar sfeervolle villa met alles wat een westers gezinnetje nodig heeft. Veel kamers, veel badkamers, een tuin vol apen, een grote keuken vol eten, 4 soorten water (regenwater, leidingwater, gezuiverd leidingwater en drinkwater, elk met hun portie bacteriën.) Wifi, ... De mooie tuin is hermetisch afgesloten van de burens, die andere expats die privacy wensen. En ook de elektriciteit ligt er dubbel. De reguliere voorziening, en een generator voor als de stroom nog maar eens uitvalt.

De zon wekt de dag om 7 uur, en giet het leven vol energie, maar om zes uur is de kaars weer uit. Heel het jaar door. Je lichaam volgt dit tempo bijna vanaf de eerste dag.

Deze namiddag gaan we wandelen in het bos om de hoek. Het lokale Zoniënwoud is helemaal afgesloten, niet om de dieren binnen te houden, maar de niet betalende buiten. Even wandelen kost een toeristengezin al gauw 2800 shilling of bijna 28 euro. "Residents" doen het voor een derde. De toon is gezet. Alles kost hier geld. Veel geld. Wie hier woont betaalt minder. Veel minder. Wie hier op vakantie komt, betaalt te veel. Veel te veel. Want het bos is niet meer dan wat het is. Een bos. Met wat aapjes, vogels, slangen die je nooit ziet, en soms zelf een verloren luipaard. Met mooie bomen, het moet gezegd. En een speeltuin die er uit ziet als een voormalig legerkamp. En niet te vergeten, een bewaakte parking.

19 jul

Erik neemt zelf plaats achter het stuur van zijn pantservoertuig, en waagt zich aan de wet van de sterkste op de wegen van Afrika. Naar deze dag heb ik uitgekeken. Vandaag zal ik Mercy ontmoeten in het andere land dat Kenia noemt. Het 'platte' land, of de heuvels die centraal Afrika zo mooi maken. Elke 5 minuten sta ik versteld. Over de duizenden winkeltjes op de meest onmogelijke plaatsen. Over de mannen die water of fruit verkopen op de autostrade. Over de vrachtwagens die zo scheef staan dat ze precies naast zichzelf rijden. Over de brommertjes met 4 passagiers. Over de vreemde gebouwen langs de kant die leeg en verloren staan te wachten. Over het stof dat overal waait en de wolk van gassen die als een pluim boven de weg hangt. Over de prachtige heuvels waar altijd wel iemand woont. De trucker die bijna stil staat op een helling, maar niet opgeeft. De andere bestuurder die net niet aan de kant, onder zijn truck de motor uit elkaar haalt. De duizenden matatus die op of naast de weg inhalen.... De weg is hier een circus waarvan je elke minuut opnieuw denkt dat je het nu wel allemaal gezien hebt. Gratis, maar je betaalt het met je gezondheid. Wat zeuren wij in België over roetfilters en CO2 arme voertuigen. Hier snuit je evenveel roet uit je verstopte neus, dan snot. Hier moet hoofdpijn toch een chronische beroepsziekte zijn van chauffeurs. Dit kan toch niet zijn, denk ik de hele dag door.

Hoe verder van Naïrobi, hoe mooier de landschappen, hoe duidelijker Afrika. Google maps zegt rechts. Hij weet precies hoe lang we moeten rijden, maar vergeet de staat van de wegen door te geven. Voor we het goed beseffen, rijden we op open vlaktes met één berijdbare piste die zwalpt tussen putten en stenen. Wat verder kan je alleen naast de weg rijden. De hoofdbaan is in wording. Diepe sporen doen alles kantelen. We ontwijken de scherpste stenen. Zonder jeep geraak je hier niet door, denk je, net als je wat verder de zoveelste over de top gevulde vrachtwagen de berg op ziet waggelen.

De trip is lang en intens. Gelukkig is Erik praktisch en aangenaam reisgezelschap. Vlot en bescheiden maakt hij contact met anderen als geen ander. Dat zal zeer behulpzaam blijken. Bovendien onderwijst hij mij het ABC van Kenia. Hoe je moet zwansen met frauduleuze politie. Hoeveel fooi mag je geven, en hoeveel is teveel? Dat een dagloon van 300 shilling (3 euro) meer regel dan uitzondering is. Dat huizen buiten proportioneel duur zijn en een lening van 12 % rente geen uitzondering. Dat er zeer veel Indiërs in Kenia wonen, en dat zij zowat de helft van de economie maken. Dat Kenia zijn inkomsten haalt uit import omdat ze heel weinig BTW kunnen innen. Dat bijvoorbeeld een auto nagenoeg 70% invoerrechten is, en maar 30% de aankoopprijs van de auto zelf. Dat Kenia de hoop is van Oostelijk Afrika. Dat gezondheidszorg gratis is voor wie officieel werkt, maar dat er maar weinigen officieel werken. Dat onderwijs het relatief goed doet, en relatief goedkoop is. Dat er relatief weinig misdaad is in Kenia. Dat alles relatief is!

Alle onderwerpen komen aan bod. De rol van Europa die doordacht steun levert, maar te voorzichtig is. De Amerikanen die massaal hun steun opschorten omdat ze er te weinig voordeel uit halen. De Chinezen die per invasie inbreken op alles wat Keniaans is. ... (Lokale mop: het verschil tussen een weg die de Chinezen gaan aanleggen, en één van Europa? De Chinese ligt er al! ...). China bouwt Afrika, met hun eigen mensen. Met dure leningen die Kenia afhankelijk maakt. Met brute onteigeningen! Maar met hun bekende efficiëntie. Oké of Niet Oké?

En natuurlijk de politiek. We zijn mannen, en het is zijn job. De verkiezingen in Kenia waren de duurste uit de geschiedenis van Afrika. Maar een land zonder oorlog is ook iets waard. En eigenlijk is het hier simpel. De helft van de stammen vormen de ene partij. De andere helft vormen de andere partij. Een twee partijen systeem, maar dan op basis van stammen in plaats van op inhoud.

Democratie heeft hier zijn rechten, maar is een hol begrip. Sommige beweren dat stammen eindelijk beginnen mixen.

Mijn referentie voor Afrika was Zuid-Afrika. Eén land en 2 aparte werelden, zelf na de afschaffing van de apartheid. De dorpen, steden, mals, transportmiddelen, de public schools, ... naar Westerse normen. De townships, de oneindige marktkramen, de matatu's en de overvolle klassen volgens Afrikaans model. In Kenia is die tweedeling niet zo diep verworteld en minder racistisch getint, maar in de feiten even sterk. De beperkte formele economie, met arbeidswetgevingen en belasting staat in schril contrast met de informele economie waar alles kan en mag, en waar het merendeel van de Keniaan in leeft. Het lukt de overheid niet om een standaard op te leggen, omdat bijna niemand hem kan veroorloven. Die norm is goed voor de 10% allesbezitters en om de schijn hoog te houden.

Genoeg getetterd in de auto. 2 straten, of 33 km verder staan we aan de ingang van New-Land. Midden in een prachtige vallei lacht een frisblauwe poort ons toe. Ze gaat open, en de landcruiser landt. You must be Mercy... Schuchter, maar met grote glimlach komen allerlei dames uit alle hoeken van het terrein. Enkele ijsbrekers en 5 begroetingen later trekt onze aandacht onmiddellijk naar de omgeving. Dit was 2 jaar geleden een stuk grond zonder iets op. Dit is nu een goed georganiseerde ontmoetingsplek met tal van functies. We krijgen meteen een rondleiding. Een voortuin met mini voetbalterrein. Een gezellige ronde tafel met afdak waar de dames van de womens empowerment group vergaderen. Een houten barak waar Mercy en eventuele gasten slapen. De waterreservoir. De slaapkamer van terreinverantwoordelijke Solomon en stagiairs. Ministallen voor de kippen en de 3 geiten. Een houten keuken met afwasrek. Toiletten. Een creatieve schommel en een prachtige selfmade schuifaf. Tussen de klassieke houten constructies met golfplaten staat een gebouw van steen en beton met een klas, een ontmoetingsplek, een bureau en 2 opslagruimtes. De trap naar boven verradt de ambitie. Hier komt een grote polyvalente ruimte op het eerste verdiep.

En dan is er natuurlijk de befaamde lap landbouwgrond met ajuin, broccoli, zonnebloemen, aardappelen, bonen, pompoen, spinazie, bloemkool, ... De droogte valt meteen op. Ondanks de sleuven die het water moeten tegenhouden, staat de grond kurkdroog. Maar desondanks oogst deze grond succes, en dwingt hun werk respect af.

Wat later staan 15 bedeesde kinderen op ons te wachten. Dit zijn ze dan! Een groepje uit de 115 die we vleugels gunnen om uit te vliegen. Ze komen van de school wat verderop. Ze stellen zich voor, maar we verstaan amper hun naam. Erik en ik halen de beste trucks uit onze hoed, maar het ijs breekt amper. Ze zijn gemiddeld 3 jaar ouder dan we ze inschatten. Bas is ruim 2 koppen groter dan zijn leeftijdsgenootjes. Ondervoeding krijgt een beeld dat nog wat naplakt op mijn netvlies.

De tandborstels die we in onze handen geduwd krijgen delen we uit. Een mopje links, een schouderklopje rechts. Het mag niet baten. 2 onhandige blanken staan in de rol van gulle superieuren nog voor we er iets aan kunnen doen. We spelen het spel mee, vanuit de onkunde om het anders te doen, en uit respect voor Mercy. Het is best mogelijk dat Mercy deze tandenborstels voorzien heeft, omdat cadeautjes uitwisselen nu eenmaal in hun cultuur zit. In dat geval zijn wij de

lomperiken. Alleszins, zij regisseert deze opvoering wat houtherig, en onze acteerprestaties krijgen het stuk niet glad. Tijd om te eten. Oef.

Voor we het weten worden onze handen gewassen, en ligt de tuin die we net bezochten in verwerkte porties op ons bord. De kok ziet eruit als Whopie Goldberg, en lacht even hartelijk. Haar eten smaakt puur, kruidig en warm. De typisch Keniaanse melkthee drinken we uit beleefdheid. Echt lekker kan ik dat niet noemen. Alle kindjes eten mee. Enorme porties gaan binnen als niets. Dit wordt waarschijnlijk hun enige maaltijd van de dag.

We negeren het stemmetje in ons hoofd dat voorzichtigheid voor de maag predikt. Op de pot zitten is niet zo erg, maar liever niet hier. Want de pot is nogal Frans, en mikken in dat gaatje ligt mij niet geweldig.

Na het eten starten we het gesprek over de waterput. Maar echt vlot loopt het niet. We praten allemaal Engels, maar soms lijkt het alsof we elkaar niet helemaal begrijpen. Wij zoeken vergeefs naar de waterput van de andere eigenaar. Vragen krijgen vreemde antwoorden. De onduidelijkheid speelt troef. Het blijkt uiteindelijk één groot misverstand. Ongeveer 200 meter verderop een andere grond zien we een grote toren. Daar staat de put waarvan sprake. Die ondernemer verkoopt het water dat hij niet nodig heeft aan enkele mensen uit de buurt. Alleen is dat water duur (tussen de 2000 en de 3000 \$/maand), is er in droge periodes niet genoeg, en stijgt de prijs naar onredelijke hoogtes.

We gaan ter plaatse een kijkje nemen, en dat is zeer leerrijk. We komen op een zeer sterk ontwikkeld stuk landbouwgrond gespecialiseerd in ajuinen. En vernuftig irrigatiesysteem houdt de planten met een minimum van water vochtig. Een tiental dames oogsten de jonge plantjes om ze te verplanten. Natuurlijk aan een minimumloon van 3 euro/dag. In het midden staat inderdaad een grote sterke pomp die 2 grote reservoirs vult.

Onze tijd zit er al op. Mercy vraagt of zij en stagiair Winnie mee mag rijden naar Neyri city. Plaats genoeg in de Toyota, en misschien kunnen de maskers hier wat vallen. Ik vraag haar of we in Neyri nog iets kunnen gaan drinken, en de laatste vragen m.b.t. de waterpomp van antwoord dienen. Kan dat niet in de auto vraagt ze? Ik twijfel en lees wat tegenzin in haar ogen die ik niet kan plaatsen. Erik treedt mij handig bij, en ik overtuig haar tenslotte met het excuus dat ik een aantal dingen moet noteren.

De witte bolide parkeert zich dankzij de rode (diplomaten) plaat, gratis in een ondergrondse parking van een warenhuis. Het warenhuis is druk, warm en bepaald onaangenaam. Koffie bestellen doe je aan de toog waar ook de kip, de warme schotels, het brood en de frieten worden verkocht. Koffie afhalen doe je aan de toog ernaast met het papiertje dat ik al lang kwijt ben. Geen probleem gelukkig.

Ik probeer wat rust te brengen rond de tafel, die ik zelf even helemaal kwijt ben. Het lijstje van de voorbereiding biedt soelaas. Vragen krijgen antwoorden, maar nieuwe vragen reizen op. Ik begrijp na een tijdje dat Mercy zichzelf niet bijster kundig voelt in dit dossier, en vandaar wat tegenzin heeft om hierover na te denken. Ze gelooft alleen in de noodzaak.

Bij het vertrek zijn we Mercy plots kwijt. Ze zoekt iemand om haar bagage naar de matatu te dragen. Het kost ons wat overtuigingskracht om onze diensten hiervoor aan te bieden. We staan plots midden in een drukte van jewelste. 1000 ogen kijken verbaasd naar veel te blanke mannen die zakken dragen voor een zwarte vrouw. We mogen 100 keer instappen en miljoenen dingen kopen.

We worden 2 keer van onze sokken gereden en wringen ons wat zenuwachtig doorheen de drukte. Wat later vinden we rust in het paleis van Eriks auto.

Nu nog een slaappleats zoeken. Stefanos Garden zegt Google Maps. Toepasselijk denk ik onze Pamoja voorzitter indachtig. De veldweg over de ruggen van de heuvels er naartoe, deed ons het ergste vrezan, maar voor we het wisten stonden we in een prachtige bewaakte tuin naast een opgeknapt huisje. Stefano zelf bleek een oudere Keniaan die van aanpakken weet. Hij is net als zijn zoon werkzaam voor Kenian Power, een goed betaalde job. Met zijn spaarcenten heeft hij deze tuin gekocht om te verhuren als B&B, voor trouwfeesten, en voor een camping. De visvijver is in aanbouw. De theeplantage net naast het terrein wordt reeds geplukt. Het pand heeft zijn beste tijd gehad, maar is verdienstelijk opgeknapt. We wilden 2 kamers, maar kregen het hele huis inclusief ontbijt. Het eten zou maar een half uur op zich laten wachten, en we werden uitgenodigd aan het kampvuur waar zijn hele familie vroom zat te wezen. Ik proef het lokale Tuskerbier dat ook warm smaakt. Het witbier van Erik werd een half uur later geleverd per bak en per brommer. De ene stam die wel van aanpakken weet, laat zich van zijn betere kant zien. Zak (de Driver van Erik) moest het weten dat we bij deze verraders zaten te keuvelen. Bijna 2 uur later werd een tafel aangeschoven met 3 enorme schotels voedsel voor amper 7 euro per persoon. Het werd een vreemdsoortige avond die je nooit vergeet.

20 juli.

Erik loopt zich wakker in de bergen. Ik wandel de vallei in. We genieten van een heerlijk ontbijt. Stefano vergeet even de prijsafpraak, maar voor de vriendschap doen we er iets van af, en de drie pinten zijn van het huis. We nemen afscheid en haasten ons naar de volgende afspraak met Mercy. Haar ouderlijk huis. Dat blijkt op 'wandelaafstand' te zijn, dus we zijn goed op tijd. Op het programma staan enkele huisbezoeken, en een ontmoeting met de Pamoja kinderen van Gaturuturu. De sfeer zat onmiddellijk veel beter dan gisteren, maar veel meer confronterend kan een bezoek niet zijn. Deze woning is de naam hut niet waardig. Amper enkele oude planken vormen het verschil tussen binnen en buiten. De grond is modder. Alle planken zijn zo zwart van het roet, dat ik dacht dat het gebrand had. We zoeken een bed, maar vinden er geen. Een kwart krop sla is het enige voedsel voorhanden. Zelfs de kip ziet er niet uit. Een vrouw van 92 past op een kind van naar schatting 5. Het enige dat wijst op een minimum aan beschaving is het schriftje van Pamoja.

Huis 2 is niet veel beter. Verloren achter enkele deftige hutten staat op een stijle helling iets dat op een hok lijkt. De oudste dochter van 13 hakt behendig hout, en kookt bonen voor de broertjes en de zusjes. De alleenstaande moeder is gaan werken op een veld. Achter 'de muren' staat een dubbel bed, geschonken door Pamoja. Daarin slaapt het hele gezin. De gevaarlijke olielamp en het schrift verraad de steun van Pamoja, en laat toe dat de oudste dochter na haar dagtaak haar huiswerk maakt. Maar het meest van alles spreken de ogen van de kinderen, en de schaamte die elk gesproken woord binnen houdt. Wantrouwen en ongeloof kijken doordringend onze richting uit. Wat kom jij hier zoeken? Dit is doffe armoede. Honger, modder, vocht, wanhoop, vuiligheid, en het gemis aan primaire menselijke warmte zijn de dagschotel van deze kinderen. Omdat de vader des huizes zijn verantwoordelijkheid ontloopt. Extra schrijnend is de wetenschap dat de familie van dit gezin bijzonder welgesteld is.

Huis 3 maakt het verhaal compleet. De moeder was met haar kind gevlucht, omdat haar man niets meer deed dan haar zuurverdiende centen opdrieken. Ze zocht onderkomen bij haar broer en moeder. Maar nadat haar huis letterlijk was weggezakt, is ze verdreven. Je loopt niet weg van je

man. Punt! Het idee van een extended family die zorg draagt voor elkaar bestaat wel degelijk. En dat werkt, zelf als die extended family zelf bijna niets heeft. Maar het werkt niet zolang de culturele component 'de man heerst en beheert' overeind blijft.

Pamoja neemt het op voor de allermaksten. Voor die vrouwen die niets hebben dan hoop. Voor die kinderen die anders een vogel voor de kat zijn. Dat punt is duidelijk gemaakt. Vreemd genoeg verlopen deze huisbezoeken hartelijk en ongedwongen. De mensen maken het menselijk, luchtig, ja zelfs grappig en aangenaam. We vragen voluit, en krijgen eerlijke antwoorden. Maar de bittere smaak van de realiteit dringt pas achteraf door. De eeuwige hoopgevende lach van de Afrikaan doet alle pijn wegsmelten.

We keren terug naar de thuisbasis van Mercy om kennis te maken met de Pamoja kinderen van Gaturuturu. De living van de broer van Mercy doet dienst als ontmoetingsruimte. We zitten knus rond een tafel vol speelgoed, en er dreigt weer een sfeertje van ongemak. Maar ditmaal wint speelplezier het van schroom, en breekt het ijs dankzij Mikado. Kan je de stok nemen zonder een andere beweegt, dan moet je niets zeggen. Beweegt er wel iets, dan vertel je een geheim, een droom, moet je een vraag beantwoorden, ... Al lachend maken we kennis. Zelfs de volwassenen komen nieuwsgierig kijken, en doen mee. Uit dankbaarheid trakteert de groep ons op dansen, zingen en toneel. We begrijpen er niets van, maar doen gewillig mee. Tot groot jolijt van het groepje. In een ongedwongen sfeer eten we andermaal een stevige hap gezonde voeding. O Ironie. Zoveel eten op amper 2 dagen... De kok en haar hulpje verkleden zich in oud vrouwtje, en als acteurs in een sketch nemen we afscheid van dit miniplein. De mama van Mercy moeit zich nog even in het toneelstuk, en danst als kers op de taart gezwind de benen onder haar oude lijf. Iedereen doet mee. Hilarisch en aangenaam. Blij dat deze dag veel vlotter verliep dan gisteren, nemen we afscheid. Tijd voor de aftocht naar Nairobi. Een hele trip later komen 2 andere mensen terug in hun familiale midden. Benieuwd luisteren de kinderen naar onze verhalen, en kijken ze naar de foto's. Plots kon ik uitleggen hoeveel wij hebben dat zoveel anderen niet hebben, zonder het antwoord "boei-eueueund" te krijgen. Ik word nu al heel nieuwsgierig naar deel 2 van ons bezoek aan Pamoja, met de hele familie.

(Hierna volgen 8 dagen familiegeluk aan de prachtige stranden van Mombasa. Dit hoofdstuk, inclusief de gekke reis in de Chinese trein, zijn terug te vinden in de privéarchieven van de familie Heyrbaut. Op eenvoudige aanvraag ...)

29 juli

Het laatste hoofdstuk. Op eigen benen gaan we met de hele familie naar Mercy-land in Neyri County. Familie Dhaenens gaat naar huis, versta het huis van hun vrienden in België. Want het eigen huis in België is verhuurd. Wereldburger zijn, het heeft iets dat voor anderen te veel is. We maken ons op voor afscheid. We proberen nog wat te bedanken, maar vinden niet de juiste woorden. Hopelijk lezen ze het door onze klungerigheid.

Iedereen blijft mij waarschuwen voor de Afrikaanse klok die niet zo strak staat. Maar in de bijna vijf maanden die ik in Afrika heb verbleven, was ik bijna altijd degene die te laat was... 2 uur voor afspraak rijdt onze huurmobilhome de drie poorten door. Fast & furious is de nickname van de driver die het vehicle afzet. Dat lijkt een grove leugen. De 'oude dame' die hij aflevert heeft alles van een slak. Het kruipt, het draagt zijn huisje op zijn rug, het is vochtig, het schakelt amper, het zit helemaal volgeladen, maar het trekt zich overal door, met een spoor van vuiligheid. In ons geval een zwarte pluim die wedijvert met de Keniaanse middelmaat. 30 jaren zware arbeid laten zich voelen. Ongeveer alles is stuk. De schakeldoos kraakt en schuurt, het hele instrumentenbord toont niets, de

sloten sluiten niet, de tank lekt, de ruitenwissers vliegen in het rond, de frigo frigoot niet, ... Na vijf kilometer krijgen we de deur al niet meer toe. Even kwaad toeslagen helpt, geeft een expat en kenner mee. Als bij hand gods ... Ik deel de blijvende verwondering van Joke over de wegtoestanden, maar op papier wordt het saai, dus ik bespaar details. We volgen de donkere wolken tot aan ons kampeerterrein. De ontlading is bij beiden groot bij aankomst. Een wolkbreuk maakt de camping lekker sappig. 'De grond plakt nergens zo goed als in Kenia', herinner ik mij de uitspraak van Mercy. Dan maar op restaurant in dit resort, en hopen dat we min of meer droog kunnen slapen.

Het kleine stukje rijden naar Newland heeft alles van de Panoreportage over transport in Congo. Diepe sporen, slijk van patex, vijvers van plassen die via de vitessenbak binnen stromen, scherpe stenen, ... Het begrip weg krijgt een nieuwe 3d dimensie. Een 'Land Rover' (nu snap ik die naam) was de enige juiste keuze. Terwijl Joke en ik ons vol ongeloof een baan door de weg glijden, leest Stien onverstoord haar 70ste strip uit en roept Bas "Papa, kan da nu wa rustiger". En net als we Newland komen ingeschoven, blijkt dat we nog een uurtje dieper het binnenland in moeten graven. De berg brengt ons tot stilstand. Ik schat 15% helling, steen en aarde is zelfs voor dit terreinwapen niet haalbaar. We schuiven de voorste knuppel in 4x4, en moeizaam trekt de wagen zich vooruit. Mijn achting voor vrachtwagenchauffeurs bereikt hemelse niveaus.

Dampend en sputterend staan we plots aan het einde van de weg. Achter het poortje ligt Star of Hope. 'Hey Mercy, this is my wife, my son Bas ...' De begroeting is hartelijk. Mercy heeft onmiddellijk een bijzondere klik met Bas. Deze dame kan ons weerbarstig nageslacht met gemak aan. We delen onze avonturen onderweg. Ze lachen schraal. Niets speciaals voor hen natuurlijk. Klagen als je een jeep hebt, is misschien wat misplaatst hier. We steken irrelevante emoties in de wachtkamer.

Juf Ann, Gin en Suzy tonen met enige fierheid hun klas. We knutselen mee de letters in plasticine, volgen de les Swahili, en leren enkele woordjes van de leerlingen. Hoongelach alom. De aarde vloer vervangt onze stenen, affiches zijn hier tekeningen op zakken van namaak jute, banken zijn hier in elkaar geklopte planken, een bord is hier ook bijna een bord, licht is hier de schemering van de zon, elektriciteit is hier .... is er hier niet, net als computers, speelgoed, agenda's, boekenkasten, Gokleerkrachten, een refter, naschoolse kinderopvang, een videolokaal, schoolreizen, meubilair, sporthal, ... Enkel de absolute overtuiging van 3 dames dat onderwijs hun enige kans is om vooruit te geraken, drijft deze vrouwen om dagelijks 3 uur te wandelen naar deze school. Ik lieg. Pamoja keert een loon uit aan de leerkrachten, en voor hen is dit soms de opstap naar het onderwijssysteem van de overheid. Maar de schaarsheid van middelen is anno 21ste eeuw, stuitend. Zal Afrika, met al zijn grondstoffen en rijkdommen, dan nooit het niveau Westerse wereld bereiken? Erik vreest van niet. Misschien moeten we het hopen, want dat kan ons bolletje niet aan.

Het sanitair is nieuw, en de juffen hebben een apart toilet, toont juf Gin vol fierheid. De put in de grond ziet er zo netjes uit dat Bas er zelfs zijn broek voor aftrekt. De moestuin bloeit gretig, en is naast bron van voedsel voor de kinderen van hier, ook de 2de klas voor de kinderen. Voor het overige heeft dit lange stuk land veel weg van Newland. Het concept wordt mij duidelijk. Je kan het vergelijken met het platte landelijke gemeenschapscentra naar Afrikaans model, waar naast onderwijs, vrouwen elkaar ontmoeten om projecten op te zetten, waar er een keuken is om de minst bedeedden van eten te voorzien, waar de 115 Pamoja kinderen 'pamoja' spelen, waar grond en dieren voorzien in voedsel, waar plannen worden gesmeed, dromen uitgewisseld, problemen aangekaart, ...

Daar zijn ze, de Pamojanen, aangestapt van de school in de buurt. Nou buurt ... Hun juf is de juf van Mercy geweest. Zoveel fierheid glundert zelden uit de ogen van een menselijk wezen. We krijgen een 1/2 uur dans en muziek rond de oren, bij wijze van dankbaarheid voor onze gulheid. Ze moesten

weten... De geïmproviseerde show begint met de overhandiging van armbandjes vanuit de Woman Empowerment groep, en de enige echte blauwe T-shirt. Moeten we die niet betalen? Vragen we ons af, of dienen we gewoon dankbaar te aanvaarden? Dilemma zoveel. Het scenario van vorig bezoek herhaalt zich. De vraag is hoe Bas, Stien en Joke hierop gaan reageren. Toch wat onder de indruk.

Na de show gaan we onder de boom zitten voor het vragenuurtje. De eerste vraag uit de mond van een 13-jarige jongen. Gaan jullie naar de kerk? Mond vol tanden! 'Nee' en dan een half uur goeie excuses zoeken zonder hun eer te krenken. 'Wij zijn wel gelovig, maar ...' Ik doe mijn best, maar overstijg hun ongeloof niet. Voorlopig hebben we even afgedaan. Dan maar even pronken met bekende Vlamingen... Eden Hasart – Lukaku – trainers papa van Ruby – Ruby – Stien ... 7 stappen en onze Pamojanen kennen de enige echte Belgische held in Kenia. Toch een beetje gemeenschappelijkheid?

Handjes wassen en eten. Vegetarische hutsepot van de lekkerste soort. Kleine kinderen proppen overvolle borden in veel kleinere lichamen. Zelfs Bas vult zijn Heyrbauten-buikje zonder veel gemor. De melkthee niet meegerekend.

Het officieuze deel na het eten, is hartverwarmend. Stien knipt geheel onbevungen de mooiste momenten uit, en plakt ze in het fototoestel. Joke glundert tussen enthousiaste zwartjes. Ik mis het meeste, want zaken bespreek je niet waar andere bij zijn. Dus wij verdwijnen naar de ronde bank achteraan. Wie doet wat voor de interculturele kookworkshop van morgen? De simpelste afspraken zijn niet simpel om maken.

We vervoegen de groep en grappen speels. Hun humor is plots assertief en scherp. De misplaatste schuchterheid valt af. Humor kweekt respect. Tijd voor een afsluitende foto met iedereen. 'De mug' valt mij binnen uit de Internationale uitwisselingen met Jo. Samen lachen is de best mogelijke afsluiter voor dit mooie bezoek. We zwaaien veel schoonheid uit, en starten onze tanker op. Hoger dan vitesse 2 zullen we niet moeten schakelen. Een andere weg, een zo mogelijk nog groter avontuur. We vrezen enkele keren dat we er gewoon niet gaan door geraken, maar net als de klok 'regen' tikt, zijn we er. Morgen toch maar beter 70 km omrijden ...

Die morgen weken we na in onze tent, en besluiten geen derde avond te breien aan ons camping avontuur. 't is goed geweest, de natte tent, de slechte wegen, ... Leuk voor even, maar nu al eventjes niet leuk meer. Nu gaan winkelen in Neyri, kook en etentje gaan spelen in Newland en dan terug naar Naïrobi. Voor de tweede keer sinds onze aankomst, duiken we in de drukte van een provinciestad. Het heeft alles van één grote shopping mall, maar groenten zijn onvindbaar. Daarvoor stoppen we enige kilometers verder aan enkele barakken aan de kant. We kopen het kraam zo goed als leeg, en bevragen onze schuld. "300 Shilling/ 3 euro." Prima denken we, maar de blik aan de overkant geeft een andere boodschap. Je hoort af te bieden! De taal ontbreekt om ons wangedrag uit te leggen, dus stopt ze onverschrokken de 2 laatste tomaten bij in de zak. De man aan het fruitkraam is vlotter, en vraagt nieuwsgierig naar onze 'Pamoja T-shirts'. 'Nice!', 'Great!' 'Super!' ... of hij valt op knappe blanke vrouwen met charmante krullen. Ik kan er mij iets bij voorstellen.

Mercy leidt Joke rond op haar nieuw territorium, en bepaalt de spelregels van de kookworkshop. 'Leer ons hoe jij kookt.' Als snel leren zij ons hoe je groenten snijdt vanuit je hand, hoe je pepers fijn krijgt, hoe je ajuin snippert zonder plank. Doeken als schorten verdwijnen van rond het lichaam, Stien gaat voor haar nieuw Keniakleed. In hun mooiste outfit verschijnt het vrouwelijk team aan de 'tafel'. En veel te veel later staan 7 pannen heerlijk voedsel te pronken naast onze mislukte spaghetti. Het kookproces was fout gelopen, en had van onze pasta een ongepaste deegblok

gemaakt. (mea culpa). De zoete tomatensaus uit fles had de bolognese miskleunt. Tot overmaat van ramp, brandde het slachtoffer, mijn wel lekkere vrouw, van de oer straffe pepers. Lippen, ogen, handen, alles deed pikkepek.

We eten smakelijk en feestelijk, want er is falafel, vlees, frisdrank, ... Een tafel is hier niet nodig om goed te tafelen. Het smaakt andermaal heerlijk. De jongste van de hoop valt van zijn stoel. Niet van verbazing, maar van pure vermoeidheid. De hele groep schiet in een collectieve slappe lachbui, wat wij (Stien voorop) niet goed kunnen plaatsen. Mercy ziet dat we niet mee zijn, maar krijgt het tussen haar tranen door niet uitgelegd. Ook de vraag of ze Cola willen, is aanleiding voor lachen zonder stop. We lachen mee, zonder de humor te zien. Les 1 uit de sessie intercultureel leren, voel je niet meteen aangevallen als je iets niet begrijpt.

We zingen en dansen nog even intercultureel, en worden sociale media gewijs, gedeeld. De sfeer zit goed. Mercy wil ons graag nog eens officieel bedanken. Ik geraak even slecht uit mijn woorden om iets positiefs terug te geven. 'Keep on doing the good thing' meen ik heel hard, maar het komt aan als flauwe pap. Ik geef nog mee dat zij Stefan de echte betekenis van teaming heeft geleerd, en aldoende in zijn boek staat vermeld. "OMG! I've learned so much from him", zegt ze duidelijk bewogen. Wie leert hier van wie, wederom? Ze verwarmt ons helemaal met het laatste gebaar. Vooraan de Newland-tuin staan 3 plantjes te wachten naast een putje om door ons te worden geplaatst in voedzame bodem. Hier zal onze familie groeien, op het land van hoop. Thanks ... a lot Mercy! En ik meen het veel harder dan de woorden klinken

Wat rust zou helpen om alles wat te verwerken, maar de rit terug was te Keniaans om mijn geest die rust te gunnen. Geholpen door duisternis en de auto die ondertussen geen druk meer had op de remmen, was deze rit een nieuw hoogtepunt in absurde mobiliteit. Alles went, maar een man die in volle spits en in het midden van de autostrade de as van zijn vrachtwagen aan het vervangen is, lokt in mijn hoofd toch een lachbui uit, alsook de zoveelste herhaling van de zin, 'Dat kan toch niet zijn ...'. Googlemaps probeert ons nog via de trap van de autostrade te krijgen, maar met dank aan de toewijding van de copiloot, enkele toevallige herkenningspunten en het enige straatnaambord dat ik daar gezien heb, staan we plots toch voor poort 2... voor 2 wachters die ons niet kennen, niet weten dat wij binnen mogen, veronderstelt worden iedereen buiten de eigenaars buiten te houden. Een telefoontje later doet de brede glimlach ook open. We zijn veilig!

Nog voor het ochtendgloren, jeuken mijn vingers om deze tekst uit te schrijven. Pas als ik mijn herinneringen aan woorden plak, krijgen ze een plaats in mijn hoofd, en een betekenis. De dag vroeger terug zal goed uitkomen. Even nog laten weten dat de jeep niet aan het Westers verwachtingspatroon voldeed. Om mijn mening kracht bij te zetten, suggereer ik een compensatie. De missie om oude tantes levend te houden, prijs ik. Maar het moet wel werken om charmant te zijn. Remmen die remmen, een deur die open en toe gaat, een frigo die koelt en een tent waar geen water inkomt, dat lijkt mij een minimum. Ze tonen begrip, en storten het gevraagde bedrag terug! Maar wie zijn norm is nu de juiste?

Het laatste avondmaal gebruiken we, iets te sterk aanbevolen door Zak, in een indie-wasaï -plek. Amper vijf tafels krijgen een showtje te zien van enkele acrobaten. De zogenaamd Afrikaanse traukjes zijn even straf als herkenbaar. In België zien we ze op podia, festivals of TV shows als Wherever got talent. Daar zijn het enkele stoere mannen die met de fooien hun dagelijks brood sprokkelen. En zo krijgt alles weer zijn relativiteit die het leven toch wat uit evenwicht haalt.

Op de terugweg trakteert Zak ons nog op een authentieke file in Nairobi waarvan je niet meer kan zien waar of waarom het begon, en nog minder hoe het gaat stoppen. Als gekruiste tegels bezetten voertuigen het volledige wegdek. Wie zal hoe naar waar rijden? Het is niet echt duidelijk.

Maar Zak spreekt zachte woorden van wijsheid, aangevuld met kleine lachjes die verraden dat hij meer denkt dan hij zegt. Wat er moet veranderen? "Corruption! That should change!"

De weinige woorden vertellen de essentie van deze reis. Deze Afrikaan is nederig, zoals zijn broeders! Ook wel charmant, hartverwarmend, goedlachs en behulpzaam, maar vooral nederig. Te goed voor deze wereld. Hij gelooft in God, berust in zijn lot, en wacht. Hij is blij met wat hij krijgt, en veel meer moet dat niet zijn. Dat andere meer hebben is omdat ze meer zijn. Wie meer heeft, is meer waard. Ik vraag mij zelf af of het woord ambitie bestaat in het Swahili.

Maar in plaats van deze Afrikaan te vertroetelen en te waarderen, wordt hij uitgebuit, misbruikt, gekoloniseerd en uitgespuwd. Beroofd en verweesd achter gelaten.

Is er geen plaats voor hoop in mijn wereldbeeld? Jawel. Ook hier groeit het bewustzijn dat niet alle ongelijkheid rechtvaardig is. Dat de haviken onder hen nu wel genoeg hebben. Dat je een citroen niet kan blijven persen. Dat elk mens recht heeft op een minimum. Ook hier wijst het collectieve hart andere wegen. Ik hoop van ganser harte dat de balans wat rechter komt te liggen, maar hou mijn hart vast wanneer elke Afrikaan onze standaard gaat opeisen, om van die Chinezen te zwijgen. Een treffend nieuwsbericht plukt zich tevoorschijn op mijn slim telefoontje. Vandaag (1 augustus) hebben we alles opgebruikt dan onze wereld aanmaakt op een jaar. Deze telefoon begrijp het wel. Mag het iets minder zijn?